

TANTÁRGYI TEMATIKA
Szövegtudomány I. ea.

Tárgyfelelős: Prof. Dr. Kecskeméti Gábor	
Javasolt félév: őszi	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja (a/gy/k/b): kollokvium (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: 6	
Tantárgyi egység feladata és célja: Az Irodalomtudományi Doktori Iskola képzési és kutatási szinergiáját szövegtudományi (filológiai és textológiai) orientációja biztosítja. Az irodalomtudomány professzionális művelésének elengedhetetlen feltétele annak belátása, hogy minden (eszme-, műfaj-, forma- stb.) történeti konstrukció és minden interpretáció szilárd kiindulópontja csakis a szöveg iránti reflexió, a reflektált szövegtudatosság lehet. Meg kell ismerni a szövegüniverzumban való tájékozódás alapvető segédeszközeit (primér és szekundér bibliográfiák, repertóriumok, egyéb segédkönyvek), a szöveg, szövegforrás, szövegállapot, szövegváltozat, szövegidentitás fogalmait, a szövegforrások datálásának, lokalizálásának, attribúálásának szakismereteit, a szövegrokonság sztemmába foglalását, az alapszöveg és a főszöveg viszonyát, a textológiai apparátus elkészítésének módját, a szövegmagyarázat, a kommentár műfaját. Áttekintést kell szerezni a betűhű és a hanghű (modernizált helyesírású) szövegátírásról. Megismerendő a kritikai szövegkiadás fogalma, tudománytörténete, magyarországi intézménytörténete. Mindezek a tudnivalók két, egymásra épülő tanegységben kerülnek ismertetésre.	
Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban: 1. Tájékoztató a követelményekről, a tematikáról, a szakirodalomról, a számonkérés módjáról és az órák menetéről 2. A szöveg fogalma. A szövegtudomány alapjai, érintkezése a kommunikációelmélettel, szemiotikával, szemantikával 3. Az írás. A paleográfia és az írástörténet alapfogalmai 4. Írástípusok. Az oklevél 5. A kódex. Kodikológia, a magyar kódexek 6. A nyomtatott könyv. Könyvnyomtatási technikák. Cím- és impresszumatatok. Nyomtatványleírás 7. Nyomdászattörténet 8. A primér bibliográfiák. Nemzeti bibliográfiák. A retrospektív és a kurrens magyar nemzeti bibliográfia. RMK, RMNy 9. Petrik és kiegészítései, folytatásai 10. A bio-bibliográfiák. Szinnyei, Gulyás, RMSz 11–12. A szekundér bibliográfiák. Irodalomtudományi szakbibliográfiák 13. A könyvtár. Nyomtatványkatalogizálás (betűrendes, szakrendi, analitikus katalógus). Könyvtártörténet 14. Olvasmánytörténeti kutatások	
Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.): A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.	
Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): K A kód jelentése: A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma. Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze. SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át	

mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

2. A szöveg fogalma. A szövegtudomány alapjai, érintkezése a kommunikációelmélettel, szemiotikával, szemantikával

KULCSÁR Péter, *A szövegkiadás*, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézete, 2008, 5–9.

3. Az írás. A paleográfia és az írástörténet alapfogalmai

KULCSÁR Péter, *A szövegkiadás*, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézete, 2008, 10–17.

ÉRSZEGI Géza, *Paleográfia* (1986) = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk.

HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1996, 45–58; ua. = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1997², 45–58; ua. = *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 61–74.

VARJAS Béla, *Paleográfiai útmutató a 15–17. századi magyar nyelvű kéziratok olvasásához* (1982) = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1996, 207–221; ua. = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1997², 207–221; ua. = *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 326–340.

4. Irattípusok. Az oklevél

KULCSÁR Péter, *A szövegkiadás*, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézete, 2008, 18–20.

ÉRSZEGI Géza, *Oklevéltan* (1986) = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk.

HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1996, 28–44; ua. = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1997², 28–44; ua. = *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 44–60.

6. A nyomtatott könyv. Könyvnyomtatási technikák. Cím- és impresszumatatok. Nyomtatványleírás
TOLNAI Vilmos, *Bevezetés az irodalomtudományba*, Pécs, 1922; reprintje: Pécs, Baranya Megyei Könyvtár, 1991 (Pannónia Könyvek), 38–47.

KULCSÁR Péter, *A szövegkiadás*, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézete, 2008, 20–27.

BORSA Gedeon, *Gyakorlati tudnivalók a régi nyomtatványokról* (1983) = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1996, 7–19; ua. = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1997², 7–19; ua. = *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 23–35.

HOLL Béla, *A régi magyarországi nyomtatványok meghatározása* (1974) = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1996, 59–62; ua. = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1997², 59–62; ua. = *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 89–92.

7. Nyomdászattörténet

BORSA Gedeon, *Magyarországi nyomdászattörténet XV–XVII. század* (1974) = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1996, 20–

- 27; ua. = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1997², 20–27; ua. = *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 36–43.
- V. ECSÉDY Judit, *A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában 1473–1800*, Bp., Balassi Kiadó, 1999.
- V. ECSÉDY Judit, *A 17. század első felének nyomdai körképe = Fejezetek 17. századi nyomdászatunkból: Az Országos Széchényi Könyvtár tudományos ülésszaka és kiállítása, 2000. október 12. I. A Régi Magyarországi Nyomtatványok harmadik kötete (1636–1655). II. 350 éve született Misztótfalusi Kis Miklós – Studien über die ungarländische Typographie des 17. Jahrhunderts: Széchényi Nationalbibliothek Wissenschaftliche Tagung und Ausstellung, 12. Oktober 2000. I. Der dritte Band der Bibliographie „Alte ungarländische Drucke“ (RMNy) 1636–1655. II. Vor 350 Jahren wurde Miklós Misztótfalusi Kis geboren*, szerk. P. VÁSÁRHELYI Judit, Bp., OSZK–Osiris Kiadó, 2001 (Libri de libris), 37–55.
- A könyv a kora újkori Kárpát-medence művelődésében: Kiadás, befogadás, használat*, szerk. PAPP Ingrid, Bp., MTA Könyvtár és Információs Központ–HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet, 2025.
8. A primér bibliográfiák. Nemzeti bibliográfiák. A retrospektív és a kurrens magyar nemzeti bibliográfia. RMK, RMNy
- KULCSÁR Péter, *A szövegkiadás*, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézete, 2008, 53–57.
- SZENTMIHÁLYI János, *A magyar nemzeti bibliográfia*, Bp., Tankönyvkiadó, 1977⁷; szemelvényes utánközlése = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1996, 171–199; ua. = *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1997², 171–199; ua. = *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 211–239.
- HOLL Béla, *A historia litteraria magyarországi története* = HOLL Béla, *Laus librorum: Válogatott tanulmányok*, vál., szerk. MONOK István, ZVARA Edina, bev. VIZKELETY András, Bp., Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2000 (METEM Könyvek, 26), 85–127.
- Szabó Károly-émlékkönyv, szerk. SZÖNYI Éva, Bp., OSZK–Gondolat Kiadó–Magyar Könyvtárosok Egyesülete, 2020 (Nemzeti téka).
- Régi magyar könyvtár*, I, SZABÓ Károly, *Az 1531–1711. megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve*, Bp., MTA, 1879; *Pótlások*, Bp., OSZK, 2002; II, SZABÓ Károly, *Az 1473-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok könyvészeti kézikönyve*, Bp., MTA, 1885; *Pótlások*, Bp., OSZK, 2003; III, SZABÓ Károly, HELLEBRANT Árpád, *Magyar szerzőktől külföldön 1480-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvű nyomtatványoknak könyvészeti kézikönyve*, 1–2, Bp., MTA, 1896–1898; *Pótlások, kiegészítések, javítások*, BORSA Gedeon irányításával összeáll. DÖRNYEI Sándor, SZÁLKA Irma, 1–4, Bp., OSZK, 1990–1993; 5, *Mutató – Függelék: A budai könyvtárusok kiadványai 1480–1525*, BORSA Gedeon adatgyűjtését sajtó alá rendezte DÖRNYEI Sándor, Bp., OSZK, 1996; XVIII. század, 1, 1712–1760, összeáll. DÖRNYEI Sándor, SZÁVULY Mária, Bp., OSZK, 2005; XVIII. század, 2, 1761–1800, összeáll. DÖRNYEI Sándor, SZÁVULY Mária, Bp., OSZK, 2007.
- Régi magyarországi nyomtatványok*, I, 1473–1600, BORSA Gedeon, HERVAY Ferenc, HOLL Béla, KÄFER István, KELECSÉNYI Ákos munkája, Bp., Akadémiai Kiadó, 1971; II, 1601–1635, BORSA Gedeon, HERVAY Ferenc, HOLL Béla munkája FAZAKAS József, HELTAI János, KELECSÉNYI Ákos, VÁSÁRHELYI Judit közreműködésével, szerk. BORSA Gedeon, HERVAY Ferenc, Bp., Akadémiai Kiadó, 1983; III, 1636–1655, HELTAI János, HOLL Béla, PAVERCSEK Ilona, P. VÁSÁRHELYI Judit munkája DÖRNYEI Sándor, V. ECSÉDY Judit, KÄFER István közreműködésével, szerk. HELTAI János, Bp., Akadémiai Kiadó, 2000; IV, 1656–1670, HELTAI János, PAVERCSEK Ilona, PERGER Péter, P. VÁSÁRHELYI Judit munkája V. ECSÉDY Judit, KÄFER István közreműködésével, szerk. P. VÁSÁRHELYI Judit, Bp., Akadémiai Kiadó–OSZK, 2012; V, 1671–1685, HELTAI János, KOVÁCS Eszter, P. VÁSÁRHELYI Judit, PERGER Péter, SZVORÉNYI Róbert, TÓTH Anna Judit, V. ECSÉDY Judit munkája, szerk. P. VÁSÁRHELYI Judit, PERGER Péter, Bp., OSZK, 2023.

9. Petrik és kiegészítései, folytatásai

Magyarország bibliographiája 1712–1860: Könyvészeti kimutatása a Magyarországon s hazánkra vonatkozólag külföldön megjelent nyomtatványoknak, összeáll. PETRIK Géza, bev. SZILÁGYI Sándor, Bp., Dobrowsky, I, 1888; II, 1890; III, 1891; IV, Bp., Pallas, 1892; V, *Pótlások Petrik Géza Magyarország bibliographiája 1712–1860 c. művének 1–4. kötetéhez: Az 1712–1800 között megjelent magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) nyomtatványok*, szerk. KOMJÁTHY Miklósné, Bp., OSZK, 1971; VI, *Nyomda- és kiadástörténeti mutató az 1–5. kötetben közreadott 1712–1800 között megjelent magyarországi és külföldi magyar nyelvű nyomtatványokhoz*, szerk. MARKOS Béla, Bp., OSZK, 1972; VII, *Pótlások [1701–1800]*, szerk. PAVERCSIK Ilona, Bp., OSZK, 1989; VIII, *Függelék: Hazai, 18. századi színlapok, gyászelentések és szentképek bibliográfiája. Nyomda- és kiadványtörténeti mutató az 1701–1800 között megjelent magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) nyomtatványokhoz (a VI. kötet kiegészítése)*, szerk. V. ECSÉDY Judit, Bp., OSZK, 1991; IX, *Pótlások Petrik Géza Magyarország bibliographiája 1712–1860 c. művéhez: 1701–1800 között megjelent magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) nyomtatványok*, szerk. KOVÁCS Eszter, V. ECSÉDY Judit, Bp., OSZK, 2017; X, *Nyomda- és kiadástörténeti mutató a IX. kötetben közreadott magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) 1701–1800 között megjelent nyomtatványokhoz*, szerk. KOVÁCS Eszter, V. ECSÉDY Judit, Bp., OSZK, 2018.

PETRIK Géza, *Magyar könyvészet 1860–1875: Jegyzéke az 1860–1875. években megjelent magyar könyvek- és folyóiratoknak*, Bp., Magyar Könyvkereskedők Egylete, 1885.

KISZLINGSTEIN Sándor, *Magyar könyvészet 1876–1885: Jegyzéke az 1876–1885. években megjelent, vagy ujjal kiadott magyar könyveknek és térképeknek. Függelékül: a magyar hirlapok és folyóiratok 1876–1885*, Bp., Magyar Könyvkereskedők Egylete, 1890.

PETRIK Géza, *Magyar könyvészet 1886–1900: Az 1886–1900. években megjelent magyar könyvek, térképek és atlaszok összeállítása tudományos szak- és tárgymutatóval, I–II*, Bp., Magyar Könyvkereskedők Egyesülete, 1908–1913.

PETRIK Géza, BARCZA Imre, *Magyar könyvészet 1901–1910: Az 1901–1910. években megjelent magyar könyvek, folyóiratok, atlaszok és térképek összeállítása a tudományos folyóiratok repertóriumával, I–II*, Bp., Magyar Könyvkereskedők Egyesülete–Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete, 1917–1928.

Magyar könyvészet 1911–1920: Az 1911–1920. években megjelent magyar könyvek, különlenyomatok, zeneművek és térképek betűrendes jegyzéke, I–II, felhasználva BARCZA Imre címanyagát, összeáll. az Országos Széchényi Könyvtár bibliográfiai osztálya, kiad. KOZOCSA Sándor, Bp., K. M. Egyetemi Nyomda, 1939–1942.

10. A bio-bibliográfiák. Szinnyei, Gulyás, RMSz

SZINNYEI József, *Magyar írók élete és munkái, I–XIV*, Bp., Hornyánszky, 1891–1914.

GULYÁS Pál, *Magyar írók élete és munkái, I–VI*, Bp., Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete, 1939–1944.

WIX Györgyné, *Régi magyarországi szerzők (RMSz), I, A kezdetektől 1700-ig*, szerk. P. VÁSÁRHELYI Judit, Bp., OSZK, 2008.

11–12. A szakundér bibliográfiák. Irodalomtudományi szakbibliográfiák

KULCSÁR Péter, *A szövegkiadás*, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézete, 2008, 47–52.

A magyar irodalomtörténet bibliográfiája, I, STOLL Béla, VARGA Imre, V. KOVÁCS Sándor, 1772-ig, Bp., 1972; II, KÓKAY György, 1772–1849, Bp., 1975; III, H. TÖRÖ Györgyi, NAGY Miklós, TÓDOR Ildikó, 1849–1905: Általános rész – Személyi rész A–Gy, Bp., 1990; IV, TÓDOR Ildikó, 1849–1905: Személyi rész H–Zs, Bp., 1997; V, B. HAJTÓ Zsófia, 1905–1970: Általános rész, Bp., 1997; VI, BOTKA Ferenc, VARGHA Kálmán, 1905–1945: Személyi rész A–K, Bp., 1982; VII, BOTKA Ferenc, VARGHA Kálmán, 1905–1945: Személyi rész L–Zs, Bp., 1989; VIII, BOTKA Ferenc, 1945–1970: Személyi rész, Bp., 1991; IX, B. HAJTÓ Zsófia, CSÓRA Karola, 1991–1995, Bp., 2007; X, CSÓRA Karola, 1996–2000, Bp., 2013.

A magyar irodalomtörténet bibliográfiája, 2013-tól gyűjtött adatok, <http://www.iti.mta.hu/mib>.

A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája 1971–1990, főszerk. PAJKOSSY György (1971–1982), VELICH Sándorné (1983–1988), szerk. NÉMETH S. Katalin (1976, 1977, 1979, 1981), LICHTMANN Tamás (1976, 1978, 1980), VELICH Sándorné (1981, 1982, 1987, 1989), VARGA Katalin (1983), DOBÓ Katalin (1984, 1986, 1988), ZÁHONY Éva (1985, 1987), Bp., OSZK, 1977–2000.

13. A könyvtár. Nyomtatványkatalogizálás (betűrendes, szakrendi, analitikus katalógus).

Könyvtártörténet

KULCSÁR Péter, *A szövegkiadás*, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézete, 2008, 28–46.

MADAS Edit, MONOK István, *A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1730-ig*, Bp., Balassi Kiadó, 1998, 32–184.

14. Olvasmánytörténeti kutatások

MONOK István, *A művelt arisztokrata: A magyarországi főnemesség olvasmányai a XVI–XVII. században*, Bp.–Eger, Kossuth Kiadó–Eszterházy Károly Főiskola, 2012 (Kulturális Örökség).

MONOK István, *A kulturális örökség számbavétele, kapcsolattörténet és a 16. századi könyvanyag vizsgálata = Intézmények, folyamatok és kutatások a nemzetközi magyarságtudományban: A Jyväskyläi Egyetem Magyarságtudományi Programjának első húsz éve—Institutions, Tendencies and Research in the International Hungarian Studies: The First Twenty Years of the Jyväskylä University's Hungarian Studies Program*, szerk. FENYVESI Kristóf, Tuomo LAHDELMA, Jyväskylä–Pécs, University of Jyväskylä, Faculty of Humanities, Department of Art and Culture Studies, Hungarian Studies, 2013 (Spectrum Hungarologicum, 7), 115–122.

MONOK István, *A humanizmus és a protestantizmus áttűnései a Magyar Királyság és Erdély olvasmányműveltségében*, Bp.–Eger, Kossuth Kiadó–Eszterházy Károly Egyetem, 2020 (Kulturális örökség).